

«Dogduk depäm, Güwleme» / goşgular toplumy

Category: Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

"Dogduk depäm, Güwleme" / goşgular toplumy «DOGDUK DEPÄM, GÜWLEME»

■ **Gaydyp gelmek**

Ýürek bilen geçip aradaşlygy,
Dogduk depäm, geldim bu gün goýnuña.
Bu ýol sarp etdim bütin ýaşlygy,
Daglar deý götárdim münseñ boýuma.

Göwünde göterdim, göterdim, diýar,
Gelere-gidere ýoluň galmandyr.
Obamy dikeltmek maksat hem hyýal,
Hasabat sorajak iliň galmandyr.

Daglaryň göbegi – obam Güwleme,
Seni demne sordy haýsy aždarha?
Teselli barmydyr göwni döwlene,
Ýüregimiň derdi möwjeýär barha.

Eden işim nädip goýaýyn orta,
Gidipdir illeriň seniň çar ýana.
Ýazmadylar adyň hatda pasporta,
«Bu oba indi ýok» diýip, bil, jana.

«Obaň ýok» diýeniň galat sözleri,
Gözler ynansa-da, ynanmaz ýürek.
Ony görjek bolsaň, dargatman saklan
Obadaşlaň kalbyna aýlanmak gerek!

■ **Güwleme**

Dogduk obam, Güwleme,

Meñzär köküň köwlene.
0jaklaryň ölçürlen,
Iliň yrak göçürlen.
Obam daglaryň täji,
Didäm didar mätäji.
Könlümiň şähri sende,
Ejemiň mähri sende.
Kyn bolan däldir diñe –
Aýra düşmek iliňe,
Saña-da kyn düşendir,
Dag ornundan süýşendir.
Süri-süri keýikler,
Bakandyrlar beýikden.
Käkilikler zarlandyr,
Zaryn sesi armandyr.
Gussa batan arçalar,
Çaýlar gözü arçalan,
Ter çemenli awlaglar,
Il göwnüni awlanlar,
Bol miweli baglaryň,
Döşün sypan daglaryň,
Galandyrlar göz dikip,
Adam başarıyar ýykyp...
Aýralygyň dagyndan,
Obadaşlaň ahyndan
Gözýaşym döküp gizlin,
Aglasam ýatyp ýuzin,
Öz ogluňy geňleme,
Dogduk depäm, Güwleme!

■ **Obam**

Göçmek däl,
göçürmek ýoň bolan döwür,
Aýrylypsyň ilden, iliňem senden.
Jülgäniň güneýi – garalan böwür
Ile sütem edip geçipdir çenden.

Dirilikden nyşan – it ýatyr pallap,
Ýüregimden düşýär daşa ýaň, obam.
Sende ýaşapdyryn diňe bir ýyllap,
Kyrk ýyllap kalbymda ýasaýaň, obam.

Soňra ýurt tutunan ýeriň keseki,
Ojagy däl, ýürekleri otladyp...
Pytrap ýatyr köne tamlaň kesegi,
Pytrap giden ykballary ýatlädyp...

■ **Obadaşlaryma**

Bu gün geldim ahyr göçülen ýurda,
Diýar – göwnüňiz deý giň jülge eken.
Siziň kalbyñyzda baslygan derde,
Men indi düşündim, bagrymda tiken.

Sizi özge ýurda göçürseler-de,
Galypdyr kalbyñyz şu ýerden çykman.
Ýüzlerçe ojagy ölçürseler-de,
Jülgede galypdyr nijeme ykbal.

Jennetiň nusgasy bu dogduk depäm,
Sowupdyrlar ondan toýy-bazary.
Haçan ýüreklerden gözýaşlar kepär,
Ölinçäkdir aýralygyň azary.

Bilýän niçelerňiz gelip bileňzok,
Duşuşyga ýürek tap gelmez öydüp.
Hakdyr ömrüňize atylany zäk,
Sizi göçürenleň dünýäsi göydük.

Niçeler göz ýumdy mekanyn zarlap,
Kyýamat dälmidir göwün maýrylsa?!
Manysyn ýitirýär dünýäde bar zat,
Türkmen dogduk depesinden aýrylsa.

Diýara söýgimde bolmaz hiç ýalan,
Bagrymda elenen aýdýan sözlerim...

Orak orlup, döwek döwlen Diñgalañ[1]
Dikip otyr ýoluňza gözlerin.

■ **Ojak**

Dogduk mekan asla çykmaýar ýatdan,
Daban bilen sypap daglaryň serin.
Yzlaý-yzlaý tapdym göçülen ýurtdan,
Ine, öýümiziň oturan ýerin.

Ýatyr, gör, ýyllary çekip üstüne,
Ejemiň ölçürmän saklan ojagy.
Ýyllary ýorgan deý syryp dessine,
Ojaka ot ýakdym aladaň çagy.

Şu ojak başyndan örýän köp eken,
Ýetimi-ýesiri küren obanyň.
Biz göwsünden, olar bolsa, ömüri,
Alypdyrlar ellerinden käbämiň.

Şu ojak başında oturyp ejem,
Tikipdir oglunuň toýuna tuty.
Toýdan häzir irdir diýmändir hijem,
Perzendi kiçijik bolsa-da gaty.

Käkilik perinden düşekçe tikip,
Guzynyň ýüñünden salyp ýorgany,
Oglunyň toýuna uly jar çekip,
Çagyrjak ekeni Etrek-Gürgeni...

«0ba gören däldir beýle çeperi»,
Tananlar dişleýär hälem hyrcyny.
«Eden işi bir sungatyň eseri –
Çeken keşdesimi, dokan horjuny».

Ýigrimi sekiz ýyl ýanypdyr ojak,
Ejemiň yhlasy bolup kesewi.
Ýekeje ogluna geripler gujak,
Özüne alypdyr degen keseli.

Ýüzüme çabyrap ojak başynda,
Ojaryň ýalny däl, ejemiň mähri.
Ady ýerleşende mazar daşynda,
Bir dünýä gowzady göwnümiň şähri.

Guş-gumry säheri oýaran zaman,
Bakdym tüñçä gaçan asman Aýyna.
Ýene-de öñürtdi ejem, mähriban,
Oýarjakdym welin säher çäýyna.

Şeýle owaz añdym guşlaň dilinden:
«Bolarmy perzendi enesiz goýmak?!
Hany men çekeýin, janym, eliňden,
Tur oglum, tur balam, sowady gaýmak!».

■ **Dayýma**

I.

Bagryň badaşypdy bu daglar bilen,
Daglara baglydy ömrüň-ykbalyň.
Üzmediň örküňi dogduk depäňden,
Çolaryp galsa-da, dagda çar ýanyň

Ogullar uzakda, gyzlar uzakda,
Dagsyz ýaşamaklyk uly dertmidi?
Daglaryň ornuny tutmadýy hiç zat
Baglanan örküňi ýyllar kertmedi.

Beýik Pyragynyň nazary siňen
Daglar boldy täsin ömrüň shaýady.
Doglanyňda buşluk berlen daglarda,
Ýene şol daglarda berdik aýady.

«Kömegiň injiri» diýýärler, ine,
Bu injir il üçin ezizlän zadyň.
Durmuş seniň üçin bolmandy süýji,
Ýöne süýji zatda galypdyr adyň.

II.

Sen dogandan, men ejeden aýryldym,
Dogduk depäniňem çekdik ahyn kän.
Çagakam dolardym men gujagyňa
Ýene gujagyňy gerdiň jahylkam.

Gujagyňda bardy ejemiň mähri,
Gözleriň gözlerne biçak meňzeşdi.
Geçmişde galmary, diri wagtyňda
Eneli dünýäm seň dünýäne geçdi.

Bagryňa basanyň ýeke men däldim,
Köpler dolup, giňap gitdi gujagyň.
Öçürmediň bu daglarda, jülgede,
Obadaşlaň taşlap giden ojagyn.

Gujagyň giňelip, bolupdyr gowak,
«Kömegiň gowagy» diýýärler ine.
Dursuň gelenlere gujagyň açyp,
Doldum gujagyňa, jan daýy, ýene!

III.

«Gezmek – ömürden» diýleni,
Gören ýokdy ýatanyň.
Daban bilen ölçäp çykdyň
Mekanyňy-watanyň.

Bu daglaryň degresinde
Barmyja basmadyk ýeriň?
Sygynyp beýik daglara,
Göterdiň sen ýükün neriň.

Bu ýerden irmän gatnapsyň,
Şeýlemi daglyň kadası.
Dag biline guşak ýoda,
Ady: «Kömegiň ýodasy».

Ýoda ýaňy salnan ýaly,
Ýörelse ýityärmi näme?!

Goýup giden şol ýodaňdan?
Gadam urdum men dünýäne.

■ Ejemiň joralary

Garrylary ýagşy günüň,
Ejem janyň joralary.
Agyr günlerden alamat,
Ejem janyň joralary.

Jan käbämi gören gözler,
Oglun görüp, bolar dözmez,
Ömür ýasar bugdaý sözden,
Ejem janyň joralary.

Azdyr näçe etsem taryp,
Sözleri dür, özi aryp,
Her birisi janly taryh,
Ejem janyň joralary.

Şeýle mährem, şeýle sada,
Jan käbämi salyp ýada,
Geljege – ýol, düýne – ýoda,
Ejem janyň joralary.

Agyr günlenň şarpygyny,
Dadyp, saýlan harpygyny,
Düzen durmuş harlygyny,
Ejem janyň joralary.

Ojaklara mäkäm pena,
Ady dillerine sena,
Döz geldiler müň bir bela,
Ejem janyň joralary.

Ynanýar ejeme derek,
Guwanýar ejeme derek,
Maňa onlap ene ýürek,
Ejem janyň joralary.

Toýda – bezeg, ýasda – arka,
Bir-birege goýar sarpa,
Özüm ýetim duýman barka,
Ejem janyň joralary.

■ **Göçülen ýurduň ahy**

Eýranyň hany däl,
Hywanyň begi,
Ynkylap adyndan sözleýän ýagy,
Kürsüsü dag ýaly,
Hökümi güýçli,
ilden öýkelimi,
ýa ilden öçli,
Buýruk berdi:
– Göçürmeli obany,
Göründen galdyryp ata-babany.
Taýak bilen señseledip çopany,
«Ýurdum» diýip, boş gürrüni tapany,
Zenany-ebtady salyp öňüňe,
Getirmeli raýonyň deňine.
Ýogsam oba oturanmyş belentde,
Goý mekan tutunsyn golaý kentde.
Ýerden süýräp, alyp gaýdyň çagasyň,
Çaý içim salymda oba dagasyň!
Olar mal yzynda mal bolup giden,
Gowaça ekişde taplansyn beden...
Wekik ýabylydy, eli gamçyly,
Telärlı, Güwleme, Hartut, Ýalçyly –
Il barysy dagdan indi eňšeşip,
Pyganly sesleri bagryňy deşip.
Egnin gysýar daglar – asman sütünü.
Owal görmändiler beýle sütemi.
Gara daglaň gara bagryn dagladyp,
Sürdüler il baryn zaryn ýygladyp.
Muny gören bolsa molla Zelili,
Ýaşa gark ederdi külli zemini.

Oba gamçylandy,
dagdan aýryldy,
Ýüzlerçe ynsanyň köňli maýryldy.
Täze döwrüň hansumagy ýowuzdy,
Iliň derisin däl, ýüregin ýüzdi.
Oýunjak bolupdy iliň ykbaly.
Ölmez ödi gündi – sesiň çykmany...
Ak pagta
Ak bagta
ýetrip bilmedi,
Dişler ýyrşarsa-da, köňül gülmedi,
Barha güýjäp aýralygyň azary,
Köñülde tutuldy obaň mazary.

■ Dogduk depe

– Bejertmeli saglygyň,
Gitseň gowy bor kurorda.
Alman lukman töwellasyn,
Gidýärin göçülen ýurda.

Biter tendäki ýaralar,
Bilsem göwnümi seýikläp.
Dogduk depä togap kylmak,
Ynsan üçin iň beýik däp.

Dogduk depäň her bir çöpi
Ýüregime däri-derman.
Hem gozgaýar köne derdim,
Göçülenne çekýär arman.

Pederler däl eken bihal,
Ýurt tutunyl bilyän eken.
Kalbyň eken dogduk depe,
Dogduk depe – dünýäň eken.

Dolanarmy indi döwran,
Sowulypmy ajap çaglar?
Göçlen ýurduň sakçysy deý

Otyr munda belent daglar.

Göýä taryh kitabynyň
Setiridir jülgeleri.
Alyp gider geçmişine
Ýurdun küýsäp her geleni.

Ýürek bilen okaberseň?
Her bir daşy berer many.
Dag bolup keserip ýatyr –
Atalaň ömür beýany!

■ **Daglar**

Sežd eýleýip geldim size,
Gudrat baryn gördüm, daglar!
Geçmiş ýeli kakdy ýüze,
Asmana gol berdim, daglar!

Geçmiş ýatyr boýnuñyzda,
Geljek otyr boýnyñyzda,
Keramatly goýnuñyzda,
Ah, göçülen ýurdum, daglar!

Dünýä döräp siz barsyñz,
Dömüp, ýer göwsün ýardyñz,
Duşman öñünde durduñz,
Mekany siz merdiň, daglar!

Atalardan miras ýerler,
Göwün joşup, ser göterler,
Gaýalar – dälmi pederler,
Güne kalbym serdim, daglar!

Diň salyp çeşmäň sazyna,
Damja deý siňdim ýazyňa,
Ötenleň aýak yzyna,
Biten güli tirdim, daglar!

Gussam – kämilik sesinde,

Gaýdyp gelmek höwesinde,
Şäheriň ýat köçesinde,
Sizi zarlap ýördüm, daglar!

Derdinişsek – dälsiňiz lal,
Hiç kimsäge salmadum al,
Lebzimi saklap men halal,
Jülgelerňe girdim, daglar!

Ol gadym pederler ýaly,
Sürüp gelmedim men maly,
Üstüňe yhlasdan doly,
Hyýallary sürdüm, daglar!

Yzlap deräni-goluňy,
Kalbyma sarap ýoluňy,
Atalaryň ykbalyny,
Daşlaryňdan dördüm, daglar!

Ýaza galan gary görüp,
Bol dökülýän nury görüp,
Al-asmany dury görüp,
Ýagşylyga ýordum, daglar!

Göwnümdäkin diýsemdim men,
Ýat suw içip, suwsadym men,
Beýikleri küýsedim men,
Ownuklardan irdim, daglar!

Inersiňiz dert ýükläre,
Synan göwnüm seýikläre,
Tagzym edip beýiklere,
Dyza çöküp durdum, daglar!

Arka diränler eseldi,
Sizi undanlar peseldi,
Ak göwnüme täk teselli,
Hem egsilmez derdim, daglar!

Mertebesi dag dek galan,
Bedewi Aýa ýol salan,
Ata-babamyň dem alan,
Howasyndan sordum, daglar!

Şuglasyna taban Aýyň,
Üstünde tapyp ýagdaýyn,
Atalaň eken bugdaýyn,
Hyýalymda ordum, daglar!

Bulut aglar giden ile,
Ahmyr meñzär porhan sile,
Çykdyň, kuwwat geldi bile,
Düşenimde ardym, daglar!

Dagan obam nepesimde,
Taryh bilyär ýazyk kimde,
Diňgalanyň depesinde
Köñül öýün gurdum, daglar!

■ **Diňgalanyň köteli**

Är işini bitiren,
Diňgalanyň köteli.
Ili aşa ýetiren
Diňgalanyň köteli.

Bugday ekilen meýdan,
Il ondan şoňa haýdan,
Dagdan nan alan daýhan
Diňgalanyň köteli.

Ol asmana merdiwan,
Ýüregimuň derdi kän,
Waka baryn gördü kän,
Diňgalanyň köteli.

Başynda adan jemlän,
Ýöwsel, namardy geňlän,

Daglara gerden deňlän,
Diňgalanyň köteli.

Gündiz Günüň kirpigi,
Gije Aýyň kirpigi,
Barlap görer hörpüňi,
Diňgalanyň köteli.

Şahyr göwnüm söz diýmiş,
Degresinde ir-iýmiş,
Dagdan inseň – ak iniş,
Diňgalanyň köteli.

■ **Soňudagy**

«Eý, söwdügim, Soňudagy».
Magtymguly.

Pyragynyň söwdügi sen,
Belent başly Soňudagy.
Köñül berip, öwdügi den
Set müň ýaşly Soňudagy.

Goýnunda könlüniň joşy,
Ýaşyňa sepleşer ýaşy,
Sensiň onuň mazar daşy,
Çeşmi ýaşly Soňudagy.

Tikenli sim döwrüň çayry,
Aýra saldy Gyzylbaýry,
Ykbalyňyz boldy aýry,
Bagry başly Soňudagy.

Ara daş däl el ýetere,
Ýollar bekli il ötere,
Tagzym kyl şahyr pedere,
Galkan döşli Soňudagy.

Hyýallary – ganat, peri,
Şahyr ýatmaz tutup ýeri,

Başyňdadyr belent seri,
Şahyr başly Soňudagy.

Arkadagy il merdiniň,
Şaýady sen ýşk derdiniň,
Niçik göterdi gerdeniň,
Bagryň daşmy, Soňudagy?

Beýgeldiň sen götereňde,
Başyn göge ýetireňde,
Baky galdyň setirinde,
Bulut gaşly Soňudagy.

Zybanyna bolduň sena,
Il-gününe bolduň pena,
Wasp etmesem bolar günä,
Göwnüm joşdy, Soňudagy.

Ajap dessanyn dagydan,
Gussam ýetik şol agydan,
Bir nyşan sen Pyragydan,
Goýny göçli Soňudagy.

Ili üçin ýanyp-ýyglan,
Şahyr sizi ýere myhlan,
Siz müdimi, biz bir myhman,
Köñli joşly Soňudagy.

■ Hojajombaz gonamçylygy

Kimler obasynyň dulunda süýnüp,
Tutupdyr bu ýerde baky mesgeni.
Kimler alyslarda ýurdun täzeläp,
Atalaň ýanyna gaýdan gös-göni.

Düşenip,
Örtünip mele topragy,
Ýatyr munda näçe arka nesiller.
Durmuş bolsa bu dünýäniň ýüzünde,

Muňa gelýänleriň yzy kesilmez.

Düýbu tutulypdyr Nuh eýýamynda,
Munda doga okan ol Garry molla.
Rowaba boljak deý geljege sary,
Otyr mazarystan hut ýedi ýolda.

Aýatda sataşýar mundan gidenler,
Diýara baş egýär garry-ýaşlary.
Ýonulyp getirlen, gör, nirelerden,
Dag ýurduna ap-ak mazar daşlary?!

Baýyrlaň egnunde mazarystanlyk,
Tümmekler göwünden doldurlan humlar.
...Diriler gezip ýör dürlí ýurtlarda,
Dogduk depä gaýdyp gelýär merhumlar.

■ **Ýalñyz bag**

Ýalñyz bag galypdyr göçen obada,
Şahasy depände ýaý berip duran.
Hiňñildik uçardy onda çagalar,
Alkyşlar alardy hiňñildik guran.

Sowlupdyr şowhuny ýalñyz daragtyň,
Hiňñilligi şemal uçýar kyrk ýyllap.
Hemmesin götürärdi bagym täzeden,
Ah, şol çagalary bolsady ýygnap.

Aýralykdan saralypdyr ýapraklar,
Bag – köküni kalba uran ýatlama.
Bilenlere geçmişinden alamat,
Ýöne bir otyran agaç ýatlara.

Rehim eýleýän dek bu ýalñyz baga,
Guşlar şahasynnda düzlüp durýarlar.
...Arman, agtyklary şol çagalaryň
Elleri paltaly haýdap barýarlar.

[1] Garrygalada bir dagyň ady.

Aşyrguly BAÝRYÝEW. Goşgular